

на специфіку характеру доказування в сфері діяльності органів доходів і зборів, а також звернуто увагу на необхідність модернізації наукових підходів к предмету дослідження з урахуванням сучасного стану правової думки і методологічного вектора: від чисто матеріалістическої діалектики к енерго-інформаційній парадигмі. Обґрунтовано оправданим вважається комплексний підхід в частині формування предметних доказательств і їх джерел, що відповідає спектру спеціального доказательного інструментарія в процесі доказування по справах про порушення митних прав, визначений нормами адміністративно-процесуального права і митного права, значно оптимізує процес доказування.

In article the question of need of definition of a system interindustry evidence-based complex of evidential tools for customs processes is accented. Factors of legal, organizational, methodical aspects which significantly influence specifics of nature of proof in a field of activity of bodies of the income and collecting are revealed, and also the attention to need of modernization of scientific approaches to an object of research taking into account a current state of legal thought and a methodological vector is paid: from purely materialistic dialectics to power-information paradigm. Reasonably the integrated approach regarding formation of subject proofs and their sources, the corresponding range of special evidential tools in the course of proof on cases of customs offenses determined by norms of an administrative procedural law and the customs right considerably is justified optimizes proof process.

Стаття надійшла до редколегії 15.09.2015

УДК 324+342.8 (477)

Католик Я. Б., ОНУ ім. І.І. Мечникова

УНІФІКАЦІЯ ВИБОРЧОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ЯК ПЕРЕДУМОВА МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИБОРЧОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

В статті аналізується виборче законодавство України щодо узгодженості його норм, а також тенденції його зміни. На думку автора, часте проведення виборів в Україні (особливо одночасне проведення різних видів виборів) викликало хаотичну уніфікацію виборчого законодавства. Автор пропонує системно уніфікувати норми та процедури, що містяться в різних законах про вибори, а також кодифікувати виборче законодавство України, що забезпечить певний захист від спроб політичних акторів змінити його на свою користь напередодні нових виборів.

В умовах динамічної трансформації політичної системи стабільність та ефективність виборчої системи держави є однією з умов забезпечення конвенціональності суспільно-політичних процесів. Адже недовіра громадян і політичних акторів до встановлених правил і процедур обрання їхніх представників чи їхньої справедливості, а також щодо чесності забезпечення встановлення результатів виборів може призводити до непередбачуваних наслідків (зокрема, і щодо спроб силового вирішення певних проблем радикально налаштованими соціальними групами). З цієї точки зору однією з передумов стабільності та ефективності функціонування виборчої системи є уніфікованість виборчого законодавства, що забезпечує належний рівень роботи виборчих комісій та протидіє спробам змінити «правила гри» під конкретні соціально-політичні умови, що склались напередодні виборів.

Це актуалізує необхідність дослідження виборчого законодавства України на предмет узгодженості його норм, а також пошук оптимальних шляхів уніфікації норм законодавства для уникнення колізій.

В той же час, в цьому контексті слід брати до уваги той факт, що в політичній системі далеко не всі сили зацікавлені у покращенні законодавства про вибори та забезпеченні його сталості. Зокрема, на думку автора, в Україні головною гальмівною силою справжнього реформування виборчого законодавства є політичні актори, які мають доступ до владних ресурсів. Адже їхнє бажання за допомогою адміністративного ресурсу поставити себе в більш вигідне становище порівняно з конкурентами переважає над розумінням необхідності встановлення справедливих та сталих правил виборчих перегонів. Саме через це, на думку автора, в Україні перед кожними виборами приймається новий закон про вибори або суттєво змінюється діючий (показовий факт – за всі роки незалежності України вибори жодного разу не відбувались за тим самим законом, що й минулого разу!), а одномандатні виборчі округи формуються в таких конфігураціях, які викликають щирий подив у фахівців [1].

Однак практика проведення виборів свідчить, що рано чи пізно законодавець змушений уніфікувати норми законодавства, оскільки внутрішня неузгодженість норм законодавства викликає досить багато проблем та заважає ефективному адмініструванню виборчого процесу. Як правило, це відбувається у випадку одночасного проведення різних видів виборів. Саме через це досить багато змін до законів про вибори було внесено у 2014 році, коли одночасно відбувались президентські вибори та позачергові місцеві вибори в ряді громад [2]. Примітно, що, як правило, уніфікація стосувалась технічних проце-

дур, однак були і винятки, коли зміни стосувались досить серйозних і принципових моментів.

Взагалі ж, на думку автора, уніфікація виборчого законодавства, в першу чергу, має стосуватися формування та роботи виборчих комісій, строків проведення виборчих перегонів, реалізації пасивних та активних виборчих прав громадян, проведення голосування та встановлення результатів виборів, а також оскарження порушень виборчого законодавства. Примітно, що по деяким з цих напрямків уніфікація норм виборчого законодавства вже відбувається.

Так, у 2014 році були внесені зміни до законів про вибори, згідно з якими формування виборчих комісій (в тому числі, чисельний склад виборчих комісій) було віднесено до парафії закону про парламентські вибори і перестало регулюватися окремими законами в залежності від виду виборів, як це було раніше.

Окрім цього на усіх чергових виборах, що відбувались за нинішніми законами про вибори, повноваження виборчих комісій були дещо різними (наприклад, щодо внесення змін до уточнених списків виборців). Зокрема, якщо на президентських виборах 2010 року та на місцевих виборах 2010 року виборчі комісії мали право вносити чи видаляти особу з уточненого списку виборців власним рішенням, то на парламентських виборах 2012 року такого права в них уже не було. В цілому ж законодавець у 2014 році уніфікував цей механізм для усіх видів виборів, заборонивши вносити зміни до уточненого списку виборців у день виборів.

Автор вважає за необхідне також уніфікувати й інші процедури, які мають виконувати члени виборчих комісій, щоб вони були єдиними для всіх видів виборів. Тим більше, що цей процес вже, фактично, розпочався. Зокрема, так відбулось з перевіркою дільничною виборчою комісією факту тимчасової неспроможності виборця самостійно пересуватися. Якщо на місцевих виборах 2010 року це було правом комісії, то на президентських та парламентських – вже обов'язком, а в 2014 році обов'язковість цієї процедури було закріплено і в законі про місцеві вибори.

Спостерігається і проблема різних строків виборчих кампаній в законах про вибори. Так, якщо в законах про президентські та парламентські вибори встановлено, що виборчий процес чергових виборів розпочинається за 90 днів до дня виборів, то в законі про місцеві вибори цей строк становить 50 днів [3, 48]. Подібний короткий строк для проведення місцевих виборів не тільки істотно ускладнює ведення передвиборної кампанії для всіх учасників передвиборних перегонів, але й ставить під загрозу реалізацію виборчих прав грома-

дян. Відповідно, для поліпшення функціонування виборчої системи на місцевому рівні, автор вважає за необхідне уніфікувати термін виборчого процесу, встановивши його у 90 днів.

Спостерігаються розбіжності і щодо реалізації виборцями своїх активних та пасивних виборчих прав. Так, закони про вибори по-різному регламентують реалізацію виборцями активних виборчих прав. В першу чергу, слід сказати про те, що можливість проголосувати залежить від виду виборів – наприклад, на місцевих виборах не мають право голосу військовослужбовці строкової служби, громадяни, що проживають за кордоном чи позбавлені волі за вироком суду, хоча на парламентських та президентських виборах вони мають право голосу. Звісно, що виборче право на місцевих виборах має свою специфіку, однак, на думку автора, це не має звужувати права виборців. Відповідно, для вирішення цієї проблеми автор пропонує дозволити голосування цієї категорії виборців на місцевих виборах (можливо, навіть шляхом кореспонденційного голосування).

Зате в законах про вибори була уніфікована процедура голосування за місцем перебування – якщо на президентських та місцевих виборах 2010 року виборцю необхідно було надати до виборчих комісій лише письмову заяву, то на парламентських виборах 2012 року, а з 2014 року також на президентських і місцевих виборах – вимагається надання підтверджуючих медичних довідок.

Але потребує уніфікації механізм зміни місця голосування без зміни виборчої адреси. Наразі цей механізм в Україні діє на всіх виборах окрім місцевих. Автору видається логічним встановити можливість голосувати на місцевих виборах на іншій виборчій дільниці в рамках округу. Це, серед іншого, вирішить серйозну проблему голосування членів виборчих комісій у випадку одночасного проведення різних типів виборів. Наприклад, у 2014 році в деяких населених пунктах президентські вибори проводились одночасно із позачерговими місцевими виборами в деяких населених пунктах, в результаті чого виникла колізія – члени виборчих комісій, які працювали не на «своїх» дільницях, могли отримати бюлетень лише по президентським виборам, але не по місцевим (звісно, з такими ж труднощами зіткнулись і самі виборці). В разі запровадження цієї процедури на місцевих виборах члени виборчих комісій й інші виборці не зможуть проголосувати, фактично, лише за депутата в сільську, селищну чи міську раду по одномандатному мажоритарному округу.

Окремо слід сказати і про можливість самовисування. Донедавна самовисування було дозволено лише на рівні сіл, селищ та на виборах Президента України [4]. Втім, у 2014 році самовисування дозволили

на всіх рівнях. В той же час, значно більшого поширення набула практика грошової застави для учасників виборчих перегонів. Раніше вона була лише в законі про президентські та парламентські вибори, однак з 2014 року цей інститут впроваджено також і на місцевих виборах [5]. Однак сам розмір грошової застави не завжди відповідає українським реаліям та дуже часто є занадто великим і часто виступає в якості фінансового цензу.

Іншим важливим питанням є участь у виборчих перегонах виборчих блоків. Наразі українське законодавство не передбачає їхню участь, хоча ще донедавна вони були активними суб'єктами виборчого процесу. На думку автора, ця практика є невинуватеною та позбавляє політичних акторів права на співпрацю та об'єднання. Натомість автор вважає за необхідне змінити забороняючі норми на обмежувальні – тобто, дозволити участь виборчих блоків на всіх виборах, однак зробити для них дещо вищим прохідний бар'єр.

Що ж до виборчого бар'єру, то він також різниться в залежності від виду виборів. Так, якщо на місцевих виборах для участі у розподілі мандатів партія має подолати 3% бар'єр, то на парламентських – 5% [6]. На думку автора, встановлення 5% виборчого бар'єру на парламентських виборах було невинуватене, а тому варто його зменшити до 3 відсотків – по аналогії з місцевими виборами.

Окремо слід сказати і про час голосування. Так, у 2010 році Закон України «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» встановлював, що голосування відбувається з 8:00 до 22:00. При цьому в законах про президентські та парламентські вибори зазначалось, що вибори проводяться з 8:00 до 20:00, тобто на дві години менше. В результаті знову ж виникало питання колізій норм у випадку організації одночасних президентських чи парламентських виборів з місцевими. Вочевидь, саме для їх вирішення у 2014 році в закон про місцеві вибори внесли зміни, встановивши, що вибори відбуваються до 20 години. Тобто, можна говорити про те, що і в цій частині де-факто відбувається уніфікація норм виборчого законодавства.

Аналогічно відбувається уніфікація і деяких процедур роботи виборчих комісій з встановлення результатів голосування виборців. Так, наприклад, якщо в 2010 році закони про вибори Президента України та про місцеві вибори не визначали які саме члени комісії окрім голови та заступника голови мають право транспортувати виборчу документацію з дільничної виборчої комісії (зазначалось лише, що вони мають бути представниками різних суб'єктів подання), то закон про вибори народних депутатів України зазначав, що супроводжувати виборчу

документацію окрім голови комісії та його заступника мають право члени виборчих комісій від кандидатів, які набрали найбільше голосів виборців, а секретар та печатка виборчої комісії мають залишатися на дільниці. А вже у 2014 році в закони про місцеві вибори та про вибори Президента України імплементували аналогічні норми.

Не можна оминати увагою і сферу оскарження порушень виборчого законодавства – до 2014 року закон про місцеві вибори передбачав найменш ефективні механізми захисту порушених виборчих прав, порівняно з іншими законами про вибори. Зокрема, подати скаргу про порушення виборчого законодавства із належними доказами можна було лише на протязі двох днів з дня їхнього вчинення (хоча в законах про президентські та парламентські вибори був встановлений п'ятиденний строк подачі такої скарги). Втім, у 2014 році напередодні президентських виборів до закону про місцеві вибори були внесені зміни, які також встановили п'ятиденний строк подачі скарги про порушення виборчого законодавства. Таким чином, і в цьому напрямку можна говорити про фактичну уніфікацію норм виборчого законодавства.

Втім, не зважаючи на те, що з часу проведення останніх чергових виборів відбулась значна уніфікація виборчого законодавства, наразі все ще існує багато колізійних, неуніфікованих норм. Так, потребують уніфікації норми щодо строків виборчих кампаній, права голосу на місцевих виборах військовослужбовців, ув'язнених осіб та осіб, що перебувають за кордоном, зміни місця голосування без зміни виборчої адреси на місцевих виборах, участі у виборчих перегонах виборчих блоків, а також уніфікації виборчого бар'єру, про що вже йшлося вище.

В той же час, схоже, що саме практика організації одночасних виборів є головним стимулом для законодавця уніфікувати виборче законодавство. Адже це дозволить вирішити проблему колізій норм законодавства про вибори та забезпечити єдині правила для всіх видів виборів. Однак це має бути лише першим кроком в модернізації виборчого законодавства або точніше – його передумовою.

Наступним кроком, на думку автора, має стати кодифікація виборчого законодавства, тобто зведення усіх законів про вибори в один виборчий кодекс. Це, з одного боку, забезпечить більшу сталість виборчого законодавства (внесення змін на одних виборах, скоріш-за-все, потребуватиме внесення аналогічних змін на всіх інших, що може бути невигідно провладним політичним акторам в силу відмінності суспільно-політичної ситуації як в різних регіонах країни, так і на різних рівнях адміністративного управління),

а з іншого – полегшить ознайомлення всіх суб'єктів виборчого процесу з виборчим законодавством та сприятиме більшій підготовленості членів виборчих комісій.

Ще одним позитивним наслідком прийняття виборчого кодексу, на думку автора, може стати фіксованість меж та складу одномандатних виборчих округів для всіх типів виборів, що унеможливить або, скоріше, мінімізує спроби умисного їх конструювання під окремих кандидатів.

В результаті це гармонізує українське виборче законодавство, забезпечить його сталість, а також певний захист від спроб політичних акторів змінити правила обрання в конкретних суспільно-політичних умовах на свою користь.

Бібліографічний список:

1. Підсумковий звіт за результатами спостереження за виборами народних депутатів України 2012 року // Сайт Комітет виборців України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://cvu.org.ua/?lang=ukr&mid=fp&id=3912&lim_beg=15;
2. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» та деяких інших законів України щодо техніко-юридичного вдосконалення виборчого процесу» № 1184-VII від 08.04.2014 // Сайт Верховна Рада України. [Електронний документ]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1184-18>;
3. Католик Я. Реформування законодавства про місцеві вибори в розрізі забезпечення дотримання демократичних стандартів виборів / Ярослав Католик // Науковий вісник. Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. – Науки: економіка, політологія, історія. – 2011. – № 9 (134). – С. 48-55;
4. Закон України «Про вибори Президента України» № 474-XIV від 05.03.1999 // Сайт Верховна Рада України. [Електронний документ]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=474-14>;
5. Закон України «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» № 2487-XVII від 10.07.2010 року // Сайт Верховна Рада України. [Електронний документ]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2487-17>;
6. Закон України «Про вибори народних депутатів України» № 4061-VI від 17.11.2011 // Сайт Верховна Рада України. [Електронний документ]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4061-17>.

В статье анализируется избирательное законодательство Украины относительно согласованности его норм, а также тенденции его изменения. По мнению автора, частое проведение выборов в Украине (особенно одновременное проведение различных видов выборов) вызвало хаотическую унификацию избирательного законодательства. Автор предлагает системно унифицировать нормы и процедуры, содержащиеся в различных законах о выборах, а также кодифицировать избирательное законодательство Украины, что обеспечит некоторую защиту от попыток политических акторов изменить его в свою пользу в преддверии новых выборов.

In the article the electoral legislation of Ukraine is analysed in relation to co-ordination of his norms, and also tendency of his change. In opinion of author, frequent realization of elections in Ukraine (especially simultaneous realization of different types of elections) caused the chaotic unification of electoral legislation. An author suggests system to unify norms and procedures that are contained in different laws on elections, and also codify the electoral legislation of Ukraine that will provide the certain protecting from the attempts of political actors to change him on the benefit on the eve of new elections.

Стаття надійшла до редколегії 21.09.2015

УДК 347.721(410+477)

Nahorniak Iryna, Kyiv

BRITISH EXPERIENCE FOR MODERN CORPORATE LAW IN UKRAINE

System crisis in Ukraine, which accompanies all fields of human life, leads to the search for ways and mechanisms in order to minimize losses of group of interests. The author describes the basic mechanisms of English law, which are effectively carried out in Ukrainian legal field. It was revealed and justified the necessity of improvement of the national legislation by implementing provisions on non-competition and performance guarantees.

1. Reasons for using of instruments of English law in Ukraine.

Under the condition of the absence of effective reforms, armed conflict on the East of Ukraine, decline of the state's investment attractiveness, increasing of the external debt, deficit of the consolidated budget and system crisis, Ukrainian entrepreneurs attempt to minimize their risks. They are looking for the tools in order to protect their business. This is an incentive to go after a foreign jurisdiction and adaptation of foreign law.